

Danmarks første specialtegnede orienteringskort

Af John Steinfeldt-Jensen

Moderne orienteringsløb kræver nøjagtige og aktuelle kort. Sådan har det ikke altid været. I starten af orienteringssportens udvikling var kortene unøjagtige og forældede – indtil Ib Erik Nielsen i HSOK tegnede Danmarks første specialtegnede orienteringskort over Hornbæk Plantage.

Orienteringsløb som sport startede midt i 1930'erne, hvor især mange roklubber brugte dette som vintertræning. Således også i Helsingør, hvor Helsingør Roklub i 1941 oprettede en ski- og orienteringssektion. Under den tyske besættelse af Danmark i årene 1940 – 1945 var det, af mange grunde, svært at dyrke orienteringsløb, men fra 1946 udviklede sporten sig og mange orienteringsklubber opstod. I starten løb man efter generalstabskort i målestoksforholdet 1:100.000 (!) og 1:40.000. Banen var ikke indtegnet på forhånd, men man fik en kompaskurs samt en afstand - og nogle gange en definition - hvorefter man selv måtte indprikke posten. Når posten blev fundet, hængte der en seddel med en ny kurs og afstand, og sådan fortsatte det, til man var i mål. Hvis man ikke kunne finde en post, måtte man udgå og finde hjem til mål. På posterne hængte der også en hulletang, med hvilken man skulle klippe hul i sit kontrolkort.

Ikke alt i terrænet så ud som på kortet

Senere i 1950- og 1960'erne gik man væk fra kompaskurs og afstand, og hængte såkaldte mønsterkort med næste post indtegnet på posterne. Stadig løb man på generalstabskort i målestoksforholdet 1:40.000 og nogle gange på målebordsblade i forholdet 1:20.000. Kortene købte man eksempelvis i en boghandel, inden man skulle ud at løbe et løb. Kortene var ofte tegnet i årene omkring 1900 og rettet i måske 1930, så ikke alt i terrænet så ud som på kortet. Dette mente nogen var en charme ved orienteringsløb, og at man jo altid kunne regne med, at højdekurverne stemte.

I Sverige og Norge, hvor orienteringsløb var mere udbredt, var man omkring 1960 begyndt at fremstille specialtegnede orienteringskort, som danske løbere stiftede bekendtskab med, da man specielt fra det nordsjællandske område ofte deltog i svenske orienteringsløb.

Nytænkning bag det første specialtegnede orienteringskort

I Helsingør Roklubs ski- og orienteringsafdeling – som senere blev til HSOK – havde vi i nogen tid talt om, hvordan vi kom i gang med at lave specialtegnede orienteringskort. Heldigvis havde vi et meget aktivt medlem, der var landinspektør: Ib Erik Nielsen. Han kunne kunsten at tegne kort i hånden og mente, at vi skulle begynde med en mindre skov i området, for at få nogle erfaringer. Ib Erik Nielsen udviklede nogle nytænkende kortsymboler og en mere nøjagtig terrænafbildning, og i 1966 tegnede han det første specialtegnede orienteringskort i farver i Danmark. Det var et kort over Hornbæk Plantage i målestoksforholdet 1:20.000. Kortet var karakteriseret ved stor nøjagtighed og var modsætning til de generaliserede og topografiske kort baseret på et feltarbejde, hvor flere af klubbens medlemmer med kompas, målebånd og notesblok var i skoven for at finde detaljer som små høje og huller, små stier og spor, bevoksningsgrænser grøfter, diger, hegn m.v.

Danmark kom på verdenskortet

Kortet blev tegnet i hånden med tusch på gennemsigtig folie. Et folie for hver trykfarve: sort, grøn, blå, brun. Kortet blev trykt med en farve ad gangen, så der skulle stor trykpræcision til, for at alle fire farver kom til at ligge, som de skulle.

Kortet over Hornbæk Plantage blev kendt som et af de mest præcise og løbsvenlige kort i sin tid. Kortet blev for første gang anvendt til et løb, hvor også mange svenskere deltog. Dette medførte,

at der i det svenske orienteringsforbunds blad blev skrevet en artikel, hvori det hed at:” ... Danmark er nu kommet på verdenskortet for også at have tidssvarende og præcise orienteringskort.”

Ib Erik Nielsen var foregangsmand for international korttegning

Med kortet over Hornbæk Plantage var der sat en udvikling i gang, hvor mange klubber gik i gang med at tegne orienteringskort. Ib Erik Nielsen fortsatte sit arbejde med orienteringskort, og betragtes som en af de vigtigste personer i dansk korttegning. Også internationalt blev han kendt som formand for IOF's kortkomite i 1970'erne, hvor han fik stor indflydelse på og var hovedarkitekten bag de første internationale kortnormer (ISOM).

Ifølge IOF var Ib Erik Nielsen en af verdens mest indflydelsesrige kortfolk i orienteringshistorien, idet hans lederskab i IOF's kortkomite hjalp med at professionalisere sporten og løfte kortlægningen til det tekniske niveau, vi kender i dag.

Og det hele startede i Hornbæk Plantage.

05.06.2025

